

Finansiella instrument är alla typer av instrument som är avsedda för handel på värdepappersmarknaden. Dessa kan delas in i komplexa och icke komplexa instrument. Innan du handlar med ett finansiellt instrument är vi skyldiga att försäkra oss om att du har tillräcklig kunskap och erfarenhet för att förstå egenskaperna och riskerna med instrumentet. Nedan hittar du information om de viktigaste egenskaperna och riskerna hos en typ av instrument som du visat intresse för. Om du inte har tillräcklig kunskap och erfarenhet är vår rekommendation att du inte handlar med detta instrument.

Introduktion

Vissa räntebärande instrument betraktas som komplexa finansiella instrument. Det kan bero på att de har en mer komplicerad struktur, är svåra att förstå eller innehåller någon typ av derivatinslag. När du köper ett räntebärande instrument lånar du ut pengar till den som gett ut (emitterat) det räntebärande instrumentet. Du tar i och med det en risk att utgivaren inte kan betala tillbaka de pengar du lånat ut. Avkastningen som du får vid placeringar i räntebärande instrument är normalt uttryckt som en ränta. Avkastningen är normalt känd på förhand, förutsatt att du behåller instrumentet till förfallodagen. Ett räntebärande instrument går vanligtvis att sälja under löptiden, men avkastningen kan då bli lägre än förväntat.

Så fungerar räntebärande instrument

Räntebärande instrument är en fordran på utgivaren (emittenten). Du är därmed exponerad mot emittentens kreditvärdighet, så kallad kreditrisk. Om emittentens betalningsförmåga minskar, minskar även kreditvärdigheten.

Det finns olika typer av räntebärande instrument. De varierar beroende på vem som är utgivare, eventuell säkerhet som utgivaren ställt för lånet, utgivarens kreditvärdighet, löptiden fram till återbetalningsdagen samt formen för utbetalningen av ränta mm.

Värdet på ett räntebärande instrument påverkas bl a av marknadsräntan samt emittentens kreditvärdighet.

- Om emittentens kreditvärdighet ökar, ökar också värdet på det räntebärande instrumentet.
- Om emittentens kreditvärdighet minskar, minskar också värdet på det räntebärande instrumentet.
- Om marknadsräntorna går ned, ökar värdet på redan utgivna räntebärande instrument
- Om marknadsräntorna går upp, minskar värdet på redan utgivna räntebärande instrument

Komplexa räntebärande instrument

Ett komplext räntebärande instrument kan ha en eller flera av nedan egenskaper.

- Konstruktionen av instrumentet kan vara sådan att det är svårt att förstå risken och den förväntade avkastningen.
- Den faktiska avkastningen kan komma att avvika från den förväntade avkastningen på grund av lägre eller uteblivna räntebetalningar (kupongbetalningar).
- Instrumentets löptid kan vara osäker, instrumentet kan komma att förtidsinlösas eller alternativt förlängas.
- Det finns inte alltid offentliga priser.
- Det kan vara svårt att köpa eller sälja instrumentet under dess löptid.
- Kursrörelserna kan vara stora beroende på instrumentets specifika villkor.

Olika typer av räntebärande instrument

Penningmarknadsinstrument

Penningmarknadsinstrument har en löptid på upp till ett år. De ges ut till underkurs, till exempel 98 procent för att på förfallodagen betalas tillbaka med 100 procent av det nominella beloppet. Skillnaden mellan utgivningspriset och det nominella beloppet som återbetalas på förfallodagen utgör räntan/avkastningen.

Utgivare

Stater
Företag, banker, kommuner och landsting

Benämning

Statsskuldväxlar
Företagscertifikat

Obligationer

Obligationer har vid utgivningstillfället en löptid på mer än ett år. Det finns ett flertal olika konstruktioner för att betala avkastning till innehavaren.

Obligationer med fast ränta

Avkastningen betalas vanligtvis ut på årsbasis. Under förutsättning att du behåller obligationen till slutförfalldatum vet du vilken avkastning du får.

Floating Rate Note (FRN)

Kupongbetalningarna följer vanligtvis en tremånaders referensränta, till exempel STIBOR (Stockholm Inter Bank Offered Rate). Kupongräntan bestäms oftast för ett kvartal i taget i början på varje kvartal.

Nollkupongsobligationer

En likande konstruktion som på penningmarknadsinstrument, det vill säga de säljs till underkurs, till exempel 92 procent av det nominella beloppet. På förfallodagen får innehavaren ut det nominella beloppet. Skillnaden mellan inköpspriset och det nominella beloppet som återbetalas på förfallodagen utgör räntan/avkastningen.

Realränteobligationer

Ger ett skydd mot inflation, det vill säga kapitalet behåller sin köpkraft. Både det nominella beloppet och kupongräntan räknas upp med Konsumentprisindex (KPI).

Utgivare

Stater
Bolåneinstitut
Institut som har tillstånd från Finansinspektionen att ge ut säkerställda obligationer, t ex bolåneinstitut
Företag, banker, kommuner och landsting
Bolåneinstitut och företag
Svenska staten
Supernationals, t ex IMF, Världsbanken

Benämning

Statsobligationer
Bostadsobligationer
Säkerställda obligationer
Företagsobligationer
Privatobligationer
Premieobligationer
SSA

För vem passar räntebärande instrument?

Risken i olika typer av räntebärande instrument kan variera och beror bland annat på utgivarens kreditvärdighet och placeringens löptid. Generellt anses dock räntebärande instrument ha en lägre risk än aktier. Ett räntebärande instrument utgivet av en emittent med hög kreditvärdighet kan vara ett bra alternativ om du vill minimera risken att sparkapitalet ska minska i värde. Räntebärande instrument är i allmänhet en lämplig placering om du sparar på kort sikt.

När du handlar i ett komplext räntebärande instrument bör du dock vara medveten om de speciella egenskaper som dessa instrument kan ha, och som exempelvis kan innebära osäkra kupongutbetalningar, osäker löptid och en risk för stora kursrörelser.

Handel med räntebärande instrument

Handeln med räntebärande instrument avviker på många sätt från handeln med aktier. Marknaden domineras av institutionella investerare som exempelvis pensionsfonder, försäkringsbolag och banker. Vid sidan av den institutionella handeln sker även viss handel i mindre skala på SOX (en del av Stockholmsbörsen) som främst är riktad till privatpersoner och andra mindre placerare. Privatpersoner köper vanligen penningmarknadsinstrument och obligationer genom penningmarknads- och obligationsfonder.

På penning- och obligationsmarknaden fastställs kurserna på räntebärande instrument dagligen. Marknadsräntorna påverkas av analyser och bedömningar som Riksbanken och andra större institutionella marknadsaktörer gör av utvecklingen för t ex inflationen, konjunkturen samt ränteutvecklingen både i Sverige och i andra länder.

När du handlar i ett komplext räntebärande instrument bör du vara medveten om att det inte alltid finns offentliga priser och att det kan vara svårt att köpa och sälja instrumentet under löptiden.

För att handla med räntebärande instrument behöver du ett vp-konto/ servicekonto eller en depå. Du kan också handla med vissa räntebärande värdepapper via ett Investeringsparkonto (ISK).

Risk

Begreppet risk betecknar i investeringssammanhang sannolikheten för att det investerade kapitalet kommer att minska i värde. Ett större risktagande medför ofta större möjligheter till hög avkastning, men ökar samtidigt risken att förlora pengar. Det finns alltid en risk att du kan förlora hela ditt investerade kapital eller att du inte kan sälja det finansiella instrument du innehar.

- Ju högre risk, desto större kursrörelse kan du förvänta dig.
- Ju lägre risk, desto jämnare kursutveckling kan du förvänta dig.

Risken i ett räntebärande instrument utgörs dels av den kursförändring som kan ske under löptiden beroende på ränteförändringar, dels av kreditrisken på utgivaren. Under löptiden påverkas räntebärande instrument av olika faktorer, till exempel förändrad kreditvärdighet (kreditrisk) hos utgivaren, konjunktur och riksbankernas agerande.

Kreditrisken speglar utgivarens möjlighet att betala tillbaka det utlånade beloppet och inestående ränta. Kreditrisken kan ändras beroende på marknadsförutsättningar och utgivarens återbetalningsförmåga.

Svenska räntebärande instrument utgivna av stat, kommun och bostadsfinansieringsbolag anses normalt ha relativt låg risk. Risken på räntebärande instrument utgivna av andra företag och utländska utgivare kan variera kraftigt, till exempel kan risken avseende olika stater och företag skilja sig åt.

Placerar du i räntebärande instrument som noteras i en utländsk valuta tar du även en valutarisk. Placeringen kan öka eller minska i värde på grund av valutakurssvägningar.

Kostnader

När du handlar med räntebärande instrument betalar du normalt ett kurtage, som beräknas i procent på transaktionens storlek. Vissa aktörer tar ut ett minimikurtage. Handlar du med utländska räntebärande instrument är kurtaget högre än vid handel med svenska räntebärande instrument. För räntebärande instrument som handlas i annan valuta än svenska kronor tillkommer även en kostnad för valutaväxlingen.

Tänk på att:

- Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. Värdet på finansiella instrument kan både öka och minska och det är inte säkert att du får tillbaka hela det investerade kapitalet.
- För att handla med dessa instrument ska du själv sätta dig in i de avtal och villkor som gäller för handel med finansiella instrument. Vilket avtal som tillämpas beror på vilket instrument du ska handla i.
- Vissa instrument förutsätter att du är skyldig att leverera betalningar i framtiden. Det är viktigt att du har beredskap att möta dina åtaganden.
- Kontrollera uppgifterna på avräkningsnotan samt annan rapportering kring dina innehav och reklamera omgående eventuella fel.
- Bevaka löpande värdeförändringen på dina innehav och positioner.
- Du är själv ansvarig för att vidta de åtgärder som krävs för att minska risken för förluster.
- Be alltid om kompletterande marknadsföringsmaterial eller ytterligare information som närmare beskriver det finansiella instrument som du är intresserad av.

Erfarenhetsfrågor

Hur lång erfarenhet har du av att använda denna typ av instrument?

- Ingen erfarenhet
- Under 1 år
- 1 till 5 år
- Mer än 5 år

Vilket är det genomsnittliga beloppet för dina affärer i denna typ av instrument?

- Upp till 50 000
- Upp till 100 000
- Upp till 250 000
- Upp till 500 000
- Över 500 000

Ungefär hur många affärer per år har du gjort i denna typ av instrument?

- Upp till 2
- Upp till 5
- Upp till 10
- Fler än 10

Kunskapsfrågor

1. När du köper ett räntebärande instrument så...

- A) ... lånar emittenten ut pengar till dig
- B) ... lånar du ut pengar till den som gett ut instrumentet
- C) ... får du rätt till en andel av emittentens bolag

2. Om emittentens kreditvärdighet ökar så...

- A) ... ökar normalt värdet på det räntebärande instrumentet
- B) ... minskar normalt värdet på det räntebärande instrumentet
- C) ... påverkas normalt inte värdet på det räntebärande instrumentet

3. Om marknadsräntorna går upp så...

- A) ... ökar normalt värdet på ett redan utgivet räntebärande instrument
- B) ... minskar normalt värdet på ett redan utgivet räntebärande instrument
- C) ... påverkas normalt inte värdet på redan utgivna räntebärande instrument

4. För en obligation med fast ränta...

- A) ... betalas hela avkastningen ut på förfallodagen
- B) ... betalas ingen avkastning ut
- C) ... betalas avkastningen vanligtvis ut årsvis

5. En nollkupongsobligation med två år till förfall och som köps för 98 procent av nominellt belopp...

- A) ... har en årlig avkastning på 49 procent
 - B) ... har en årlig avkastning på ungefär 1 procent
 - C) ... har en årlig avkastning på ungefär 10 procent
-

6. Vad skiljer en vanlig obligation och en FRN (Floating Rate Note)?

- A) FRN har fast ränta
 - B) Det finns ingen skillnad
 - C) Kupongräntan för en FRN bestäms oftast för ett kvartal i taget
-

7. Vad gäller för prissättningen på komplexa räntebärande instrument?

- A) Officiella priser finns alltid, på samma sätt som på aktier noterade på en börs
 - B) Priser publiceras minst en gång om dagen
 - C) Officiella priser kan inte alltid garanteras
-

8. Vad är sant om löptiden för ett komplext räntebärande instrument?

- A) Löptiden kan komma att ändras
 - B) Löptiden är alltid kortare än ett år
 - C) Löptiden är alltid känd på förhand
-